

Araştırma makalesi

Research article

Öğrenci Hemşirelerin Mesleki İlginin
Yanal Düşünmeye EtkisiEsin ÇETİNKAYA USLUSOY¹, Müberra ÖNGÖR²

ÖZ

Amaç: Bu araştırma öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerine göre mesleki ilgileri ve yanal düşünme düzeyleri ile mesleki ilgilerinin yanal düşünmeye etkisini incelemek amacı ile tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın evrenini bölümdeki tüm hemşirelik öğrencileri, örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden 385 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplamada sosyo-demografik özellikler anketi, Mesleki İlgi Ölçeği (MİÖ) ve Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği (YADE) kullanılmıştır. Veriler, frekans, ortalama, t testi, ANOVA, Mann Whitney U, Kruskal Wallis testleri ve korelasyon testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin %53'ü 17-20 yaş aralığında, %77.9'u kadındır. Analiz sonucunda öğrencilerin YADE toplam puan ortalaması 32.48 ± 6.58 , MİÖ toplam puan ortalaması ise 162.55 ± 24.82 olarak belirlenmiştir. Çalışmada MİÖ ve YADE ölçekleri puan ortalamalarının bazı sosyo-demografik özelliklere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca YADE ile MİÖ arasında pozitif yönde orta derecede yakın anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Öğrencilerin yanal düşünme eğilimleri ile mesleğe olan ilgilerinin ortalamasının üzerinde ve iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, mesleki ilgi, öğrenci, yanal düşünme

ABSTRACT

The Effect of Nursing Students' Occupational Interests on Lateral Thinking

Aim: This descriptive study was conducted to examine student nurses' occupational interests and lateral thinking levels according to their socio-demographic characteristics and the effect of their occupational interests on lateral thinking.

Material and Methods: The study population consisted of all the nursing students in the department, and the sample consisted of 385 students who agreed to participate in the study. Socio-demographic characteristics questionnaire, Occupational Interest Scale (OIS), and Lateral Thinking Disposition Scale (LTDS) were used to collect data. Data were analyzed using frequency, mean, t-test, ANOVA, Mann Whitney U, Kruskal Wallis tests, and correlation tests.

Results: 53% of the students are between the ages of 17-20, 77.9% of them are women. As a result of the analysis, the total mean score of the students for LTDS was 32.48 ± 6.58 , and the total mean score of the OIS was 162.55 ± 24.82 . The study determined that the mean scores of the OIS and LTDS scales differ according to some socio-demographic characteristics. In addition, it was found that there was a positive, close to moderate correlation between OIS and LTDS.

Conclusion: It was determined that the students' lateral thinking tendencies and their interest in the profession were above the average and at a good level.

Keywords: Lateral thinking, nursing, occupational interest, student

¹ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Isparta, Türkiye, E-posta: esinuslusoy@sdu.edu.tr , Tel: 0 246 211 32 67, ORCID: 0000-0003-2782-3966

²Hemşire, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları AD Yüksek Lisans Öğrencisi, Isparta, Türkiye, E-posta: muberra_ongor@outlook.com , Tel: 0 531 664 78 52, ORCID: 0000-0003-1547-9539

Geliş Tarihi: 29 Ocak 2021, Kabul Tarihi: 20 Kasım 2021

* Bu çalışma, 4-6 Haziran tarihlerinde Burdur'da gerçekleştirilen 3. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yaşam kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Atıf/Citation: Uslusoy Çetinkaya E, Öngör M. Öğrenci Hemşirelerin Mesleki İlginin Yanal Düşünmeye Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2022; 9(1): 1-9. DOI: 10.31125/hunhemsire.1101491

GİRİŞ

Bireyler, bir mesleği tercih ederek beslenme, barınma, güvenli olma, toplumda iyi bir konuma sahip olma gibi hedeflerine ulaşmak isterler ve kendilerine mutlu bir yaşam planlarlar. Genellikle ergenlik döneminin görevi olan meslek seçimi, aynı zamanda bir yaşam tarzı seçmek anlamına gelir. Bireyler ailenin beklentileri ve kendi istekleri arasında çatışmaya düşerek, meslek seçimleri de ne yazık ki rastlantısal olmaktadır. Bununla birlikte birey, en iyi yapabileceğini düşündüğü hizmetlerin olduğu ve kendisini daha mutlu edeceğine inandığı bir mesleği seçmelidir^{1,2}. Bireyin karakteristik özelliklerinin iş ortamının özellikleri ile uyuşması işe uyumunu artırır ve bireyin işteki doyumunu artırır³.

Mesleki tercih yaparken bireyin seçtiği mesleğe ilgi duyup duymadığına dikkat etmesi gerekir. Mesleki ilgi, belirli bir mesleğin hizmet alanına ya da mesleğin niteliklerine yönelik gösterilen pozitif tutum, eğilim ya da seçiciliktir. Mesleki ilgi düzeyi bireyler arasında farklılık gösterebilmektedir⁴.

Holland (1985) mesleki ilgiyi bireyin şahsiyetinin bir yansıması olduğunu ve çalışma ortamı, okuldaki dersler, hobiler, boş zaman aktiviteleri ve seçenekleri konusunda kişiliğin bir ifadesi olduğunu vurgulamaktadır⁴. John L. Holland'ın Mesleki Tercih Kuramı, mesleki ilgi alanında yapılmış en önemli kuramlardan birisidir. Holland'a göre kişilik ile mesleklerin faaliyetleri arasında anlamlı bir bağ vardır ve mesleki ilgi kişiliğin bir parçası olarak kabul edilir⁵. Holland teorisinde (1997) meslek hayatında kişiliklerine göre 6 tip birey tanımlamıştır: Araştırmacı, Gerçekçi, Sosyal, Sanatçı, Geleneksel ve Girişimci³.

1. Gerçekçi bireyler, somut durumlarda yaşanan olayları çözmekten hoşlanırlar. Psikomotor becerileri iyi düzeydedir. Bozulan mekanik ve elektrikli makineleri onarmayı severler. Açık havada yapılan işlerinden keyif alırlar.
2. Araştırmacı bireyler, soyut durumlarda yaşanan olayları çözmekten hoşlanırlar. Bilimsel, analitik ve meraklıdırlar. Karışık mantık problemlerini çözmeyi severler.
3. Sanatçı bireyler, sinemaya, sergiye ya da tiyatroya gitmek ve bir enstrümanı çalmak gibi sanatsal faaliyetlerden hoşlanırlar. Yaratıcılıkları ve hayal güçleri yüksektir.
4. Sosyal insanlar diğer insanların sorunları ile ilgilenirler ve onlara yardımcı olmak için uğraşırlar. Toplumsal duyarlılık projelerinde gönüllü olarak çalışmak ve başkalarına danışmanlık yapmak gibi aktiviteleri yapmaya ilgi duyarlar.
5. Girişimci bireylerin liderlik özellikleri daha baskındır. Girişken ve maceracı insanlardır. Diğer insanları kolaylıkla ikna edebilirler.
6. Geleneksel bireyler rutin işleri yapmaktan hoşlanır ve sıkılmazlar. Titiz, ayrıntıcı ve planlı ve detaycı insanlardır³.

Hemşirelik mesleği, Holland'ın teorisine göre sosyal tip kişilik kategorisine girmektedir. Bu tip kişiliğin özellikleri sorumluluk sahibi, sosyal iş birliğine yatkın, yardımsever, empatik, arkadaşçıl, samimi ve sabırlı olmasıdır. Baskın

aktiviteleri ise insanlarla birlikteliği sağlayan aktiviteler, yardımcı olmak, başkalarını geliştirmek için eğitmek ve ikna etmektir⁶. Hemşireler de insanlara yardım ederek, bireyi bir bütün olarak ele alıp holistik bir yaklaşım sunar. Hemşirelik mesleğini icra edenler, birey, aile, grup ve topluma her ortamda özerk ve işbirlikçi bakım hizmeti verir⁷. Olgun ve Adıbelli (2020) ile Çingöl ve ark. nın (2020) yaptıkları çalışmalarda, son yıllarda öğrencilerin yaradan fazlasının hemşirelik mesleğini isteyerek ve ilk sırada tercih ettikleri belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin meslek seçiminde en önemli etkenin "Her zaman insanlara yardım etmek istemişimdir" ifadesi olduğu ve yaradan fazlasının hemşireliği yardım etme kavramı ile özdeşleştirildiği tespit edilmiştir^{8,9}. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda da hemşireliği seçen öğrencilerin en çok yardım etme duygusuyla mesleği seçtikleri saptanmıştır^{10,11}.

Düşünme farklı türlerden oluşmaktadır. Bu türlerden biri de yanal düşünme boyutudur. Bireyin zihinsel yapısında görünmeyen bir güç olarak bilinen ve eğitim yoluyla iyileştirilebilen yanal düşünme De Bono (1970) tarafından alışılmışın dışında bir düşünme çeşidi olarak ifade edilmektedir. Yanal düşünme yeni algıların ve yeni fikirlerin üretilmesiyle ilgilidir. Yanal düşünme kavramı ile yaratıcılık yeni bir şey üretmekle ilgili oldukları için birbirleri ile örtüşür. Bununla birlikte yanal düşünme daha çok algıları değiştirme süreci olduğu için olaylara bakış açımızı değiştirir. Yanal düşünmede, bir şeye bakmanın tüm farklı yollarını keşfetme eğilimindeyizdir. Yanal düşünme sadece problem çözme ile ilgili değildir; olaylara yeni bakış açılarıyla ve her türlü yeni fikirle ilgilidir. Eleştirel düşünme, öncelikli olarak beyanların gerçek değerini yargılama ve hataları arama ile ilgilidir. Yanal düşünce ise beyanın ve fikirlerin "hareket değeri" ile daha fazla ilgilidir. Kişi yanal düşünceyi kullanarak bilinen bir fikirden yeni fikirler üretmeye çalışır. Örneğin saatte 1000 adet kitap basabilen bir üretim hattında, yanal düşünce üründe 800'e düşüşün kalitede artışa, daha motive işçilere yol açacağı sonucuna ulaştırılabilir¹². Eğitim aracılığıyla yanal düşünmenin geliştirilmesinde kurumlara önemli görevler düşmektedir. Bireylere yanal düşünme becerisi kazandırılması, problemlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Son zamanlarda gelişen teknoloji, sağlık alanına birçok yenilikler ve değişiklikler getirmektedir. Bu durumda hemşirelerin karşı karşıya kaldıkları yeni olaylar ve sorunlar için yeni çözümler bulmaları ve bu durumlara uyum sağlamaları beklenmektedir. Böyle bir ortamda hemşirelerin pasif kalmaması, problemleri pratik, yanal ve yaratıcı düşünmeyle çözmesi beklenir. Gelecekteki sağlık bakım kalitesini yükseltmek, yararlı kararlar almak ve yetkin hemşirelik bakımı sağlamak için hemşirelerin çok yönlü düşünmeye diğer bir deyişle yanal düşünmeye ihtiyaçları olduğu açıktır¹³. Sorunları bu şekilde çözmeye çalışan hemşireler çalışma alanlarında en kaliteli bakımı sunmaya çalışırlar. Yaratıcı hemşireler, kurumlarında etkili bir güç oluşturur ve hemşirelik mesleğinin gelişimine katkıda bulunurlar. Hemşirelikte bu düşünme yöntemini kullanmak, sağlık bakım kalitesini yükseltecektir¹⁴.

Günümüzde, hemşirelik mesleği adaylarından mesleğine ilgili, insan onuruna saygılı, yardımsever, şefkatli,

sorumluluk sahibi, yaratıcı düşünebilen ve çözüm odaklı olmaları beklenmektedir. Bu anlamda hemşirelik mesleği tercih edilirken kişisel özelliklerin mesleğe uygun olması bu özelliklere sahip mezunlar verilmesini sağlayacaktır. Literatürde yanal düşünme ile mesleki ilgiyi inceleyen ayrı ayrı çalışmalar mevcut olmasına rağmen, mesleki ilgi ile yanal düşünme eğilimi arasındaki ilişki inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerine göre mesleki ilgileri ve yanal düşünme düzeyleri ile mesleki ilgilerinin yanal düşünmeye etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma ilişkisel tipte tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılı bahar döneminde hemşirelik bölümünde öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmuştur. Hemşirelik bölümünde çalışmanın yapıldığı dönemde 1.sınıfta 198, 2. sınıfta 201, 3. sınıfta 196 ve 4.sınıfta 214 öğrenci olmak üzere toplam 809 öğrenci öğrenim görmektedir. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, tüm öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma, bazı öğrencilerin devamsızlık yapması ve araştırmaya katılmayı kabul etmemesi nedeniyle, kendisine ulaşılabilen ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 385 öğrenci hemşire ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri Toplama Araçları

Veri toplama sosyo-demografik özellikler anketi, Mesleki İlgi Ölçeği (MiÖ) ve Yanal Düşünme Ölçeği (YADE) kullanılmıştır.

Sosyo-demografik Özellikler Anketi

Formda, araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, sınıf, cinsiyet, mezun olunan lise, aile tipi vb.) ve eğitimleri ile ilgili durumlarını (hemşirelik bölümünü isteyerek seçme durumu, klinik uygulamada kendisini ne kadar yeterli gördüğü vb.) içeren sorular yer almaktadır.

Yanal Düşünme Eğilimi (YADE) Ölçeği

Bu araştırmada, öğrencilerin yanal düşünme eğilimlerini belirlemede, Semerci (2016), tarafından üniversite öğrencileri ve yetişkinler için geliştirilen Yanal Düşünme Eğilimi (YADE) Ölçeği kullanılmıştır¹⁵. Yanal düşünme eğilimi ölçeği tek boyutludur, toplam 9 maddeden oluşan, likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki maddeler beş basamaklıdır; (1- Hiç katılmıyorum 2- Çoğunlukla katılmıyorum 3- Kısmen katılıyorum 4- Çoğunlukla katılıyorum 5- Tamamen katılıyorum) dereceleme ölçeği şeklinde ifade edilmiştir. Ölçekten alınabilecek minimum değer 9, maksimum değer ise 45'dir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe yanal düşünme eğiliminin arttığı düşünülmektedir. Bu çalışmada YADE'nin Cronbach Alpha değeri 0.89'dur.

Mesleki İlgi Ölçeği (MiÖ):

Çalışmada veri toplama aracı olarak katılımcıların demografik bilgilerin elde edileceği soruların yanı sıra Holland Teorisinin ışığında Gencür'ün (2011) geliştirmiş

olduğu 55 maddelik mesleki ilgi ölçeğinin Serkan Perkmen ve Erdoğan Tezci tarafından güncellenmiş şekli kullanılmıştır^{3,6}. Bu ölçek, 47 maddeden oluşmakta ve her madde beş basamaklı "Likert Tipi" (1 = Hiç Sevmem, 2=Sevmem, 3=Ne Severim Ne Sevmem, 4 = Severim, 5 = Çok Severim) olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum değer 47, maksimum değer ise 235'dir. Ölçek Gerçekçi, Araştırmacı, Sanatçı, Sosyal, Girişimci, Geleneksel olarak 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada MiÖ'nün Cronbach Alpha değeri 0.92'dir.

Verilerin Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırma, bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere ders saati dışında ve sınıf ortamında veri toplama formları dağıtılmıştır ve doldurulan formlar araştırmacılar tarafından teslim alınmıştır. Veri toplama formlarının doldurulması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Sayısal verilerin analizinde bağımsız gruplarda normal dağılım ve varyansların homojenliği dikkate alınmıştır.

Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik olarak ortanca, frekans, standart sapma kullanılmıştır. Ölçek puanlarının değerlendirilmesinde parametrik verilerde bağımsız gruplarda t testi ve One Way ANOVA, nonparametrik verilerde ise; Man-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. İki ölçek arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Spearman korelasyon analizi uygulanmış olup, iç tutarlılık analizi (Cronbach Alpha) yapılarak, önemlilik düzeyi p<0.05 kabul edilmiştir. Korelasyon analizinde katsayıların gücü ile ilgili "0.00-0.25 çok zayıf, 0.26-0.49 zayıf, 0.50-0.69 orta, 0.70-0.89 yüksek, 0.90-1.00 çok yüksek" tanımlamaları dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için ölçeklerin yazarlarından, bir üniversitenin girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurulundan (03.02.2020 tarih ve 18173 sayılı) ve üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesinin Hemşirelik Bölüm Başkanlığından izin alınmıştır. Ayrıca, katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış olup, gönüllü olarak katılımı kabul eden öğrencilerin sözel onamları alınarak araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen bulgular çalışmanın yapıldığı Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 2019-2020 bahar döneminde öğrenim gören öğrencilere genellenebilir.

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, Mesleki İlgi Ölçeği ve Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği ile ilgili bulgularına yer verilmiştir.

Araştırma örnekleminde yer alan öğrencilerin %53'ü 17-20 yaş aralığında (ort. 20.87±2.06), %77.9'u kadındır. Öğrencilerin %32.2'si birinci sınıf, %78.7'si Anadolu Lisesi

mezunu, %81.2'si çekirdek ailede yaşamakta ve %29.6'sı ise en fazla ilçe/kasabada yaşadıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin %38.4'ü hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiklerini ve %53.2'si klinik uygulamada kendilerini kısmen yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo -Demografik Özellikleri

Sosyo- Demografik Özellikler		N	%
Yaş	17-20	204	53.0
	21 ve üzeri	181	47.0
Cinsiyet	Kadın	300	77.9
	Erkek	85	22.1
Sınıf	1	124	32.2
	2	54	14.0
	3	100	26.0
	4	107	27.8
Mezun Olduğu Lise	Fen Lisesi	26	6.8
	Anadolu Lisesi	303	78.7
	Sağlık Meslek Lisesi	31	8.1
	Öğretmen Lisesi	25	6.5
Aile Tipi	Çekirdek	315	81.2
	Geniş	70	18.2
Yaşamda En Fazla Bulunulan Yer	Köy	64	16.6
	İlçe/Kasaba	114	29.6
	Küçükşehir	72	18.7
	Büyükşehir	135	35.1
Hemşirelik Bölümünü Seçme	İsteyerek	148	38.4
	İstemeyerek	68	17.7
	Kısmen	169	43.9
Klinik uygulamada kendisini ne kadar yeterli gördüğü	Yeterli	131	34.0
	Kısmen	205	53.2
	Yetersiz	49	12.7
Toplam		385	100

Mesleki İlgi Ölçeğinin toplam puan ortalaması 162.55±24.82 olarak saptanmıştır. Bu sonuç öğrenci hemşirelerin ortalamasının üzerinde ve iyi düzeyde mesleki ilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında öğrenci hemşirelerin puan ortalamalarının Sosyal 34.65±6.39 > Sanatçı 31.25±7.17 > Araştırmacı 28.31±5.62 > Gerçekçi 26.91±7.23 > Geleneksel 21.03±5.45 > Girişimci 20.37±4.97 şeklinde sıralandığı görülmektedir (Tablo 2).

Sosyo-demografik özelliklere göre Mesleki İlgi Ölçeğinin toplam puan ortalamalarının yaşa, sınıfa ve yaşamda en fazla bulunulan yere göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği belirlenmiştir (p<0.005). Alt boyutlar değerlendirildiğinde, *gerçekçi* alt boyutunun yaşa ve

Tablo 2. Mesleki İlgi Ölçeğinin Toplam ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları

Mesleki İlgi Ölçeği Alt Boyutları	X	SS	Min	Maks
Gerçekçi	26.91	7.23	9	45
Araştırmacı	28.31	5.62	8	40
Sanatçı	31.25	7.17	9	45
Sosyal	34.65	6.39	12	45
Girişimci	20.37	4.97	6	30
Geleneksel	21.03	5.45	6	30
Toplam Puan	162.55	24.82	50	235

cinsiyete göre; *araştırmacı* alt boyutunun yaşa ve mezun olunan liseye göre; *sanatçı* alt boyutunun cinsiyete ve yaşamda en fazla bulunulan yere göre; *sosyal* alt boyutunun cinsiyete, mezun olunan lise ve hemşirelik bölümünü seçme durumuna göre; *girişimci* alt boyutunun yaş ve klinik uygulamada kendini ne kadar yeterli gördüğüne göre; *geleneksel* alt boyutunun ise sadece hemşirelik bölümünü seçme durumuna göre anlamlı derecede farklılık gösterdiği saptanmıştır (p<0.005) (Tablo 3).

Öğrencilerin Yanal Düşünme Eğilim Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalaması 32.48±6.58 olup (min:9.00. max:45.00) iyi düzeydedir. Sosyo-demografik özelliklere göre Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeğinin toplam puan ortalamaları incelendiğinde, 21 yaş ve üzeri olan, büyük şehirde yaşayan ve klinikte kendisini yeterli gören öğrencilerin Yanal Düşünme Eğilimlerinin anlamlı derecede daha fazla olduğu bulunmuştur (p<0.05) (Tablo 4).

Öğrencilerin Mesleki İlgi düzeyleri ile Yanal Düşünme Eğilimi düzeyleri arasında pozitif yönde orta dereceye yakın anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=.445; p<0.01). Ayrıca Mesleki İlgi Ölçeği alt boyutlarından Araştırmacı alt boyutu ve Girişimci alt boyutu ile Yanal Düşünme Eğilimi ölçeği arasında yine pozitif yönde orta dereceye yakın bir ilişki, diğer alt boyutlar ile ise pozitif yönde zayıf derecede ilişki olduğu saptanmıştır (p<0.01) (Tablo 5).

Tablo 3. Mesleki İlgi Ölçeği Skorlarının Katılımcıların Sosyo -Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	Mesleki İlgi Ölçeği (MIÖ)						
	Toplam Puan X± SS	Gerçekçi Alt Boyutu X± SS	Araştırmacı Alt Boyutu X± SS	Sanatçı Alt Boyutu X± SS	Sosyal Alt Boyutu X± SS	Girişimci Alt Boyutu X± SS	Geleneksel Alt Boyutu X± SS
Yaş 17-20 21 ve üzeri	159.20±25.54 166.33±23.47 t= - 2.839 p=0.005	26.00±7.27 27.94±7.06 t=-2.647 p=0.008	27.76±6.05 28.93±5.03 t=-2.054 p=0.041	30.90±7.30 31.65±7.02 t=- 1.024 p>0.05	34.19±6.49 35.18±6.24 t=- 1.530 p>0.05	19.71±5.34 21.11±4.41 t=-2.769 p=0.006	20.62±5.55 21.49±5.30 t=-1.575 p>0.05
Cinsiyet Kadın Erkek	162.76±23.80 161.80±28.25 t=0.317 p>0.05	26.07±6.94 29.90±7.47 t=-4.419 p=0.001	28.26±5.49 28.51±6.07 t=-0.373 p>0.05	31.69±6.95 29.69±7.76 t=2.283 p=0.023	35.19±6.29 32.76±6.41 t=3.132 p>0.05	20.28±5.07 20.68±4.61 t=-0.652 p>0.05	21.26±5.41 20.23±5.53 t=1.533 p>0.05
Sınıf 1 ^a 2 ^b 3 ^c 4 ^d	157.80±26.23 161.22±28.33 163.70±19.29 167.6±525.08 F=3.194 p=0.024 d>a	25.81±7.63 26.66±7.08 27.25±7.33 28.00±6.62 F=1.879 p>0.05	27.76±6.41 28.18±5.90 28.04±4.83 29.28±5.10 F=1.541 p>0.05	30.66±7.28 30.74±8.09 31.57±6.45 31.89±7.23 F=0.716 p>0.05	34.11±6.62 33.50±7.14 34.77±5.58 35.77±6.33 F=2.009 p>0.05	19.48±5.41 20.20±5.33 20.71±4.65 21.16±4.41 F=2.432 p>0.05	19.95±5.89 21.92±5.21 21.36±4.78 21.52±5.50 F=2.524 p>0.05
Mezun Olduğu Lise Fen Lisesi ^a Anadolu Lisesi ^b Sağlık Meslek Lisesi ^c Öğretmen Lisesi ^d	164.53±23.33 163.42±24.64 161.16±25.71 150.28±28.63 F=1.749 p>0.05	26.19±6.05 27.15±7.30 25.80±7.12 26.16±7.78 F=0.529 p>0.05	29.88±6.17 28.58±5.45 26.58±6.11 25.64±5.51 F=3.855 p=0.01 a>d	33.34±6.38 31.42±6.97 29.29±7.79 29.44±8.92 F=2.119 p>0.05	34.50±6.68 34.86±6.26 36.03±6.40 30.68±6.50 F=3.901 p=0.009 b,c>d	21.00±4.43 20.42±4.79 20.74±5.61 18.60±6.50 F=1.267 p>0.05	19.61±6.19 21.08±5.28 22.70±5.36 19.76±6.32 F=2.046 p>0.05
Aile Tipi Çekirdek Geniş	161.84±24.40 166.10±27.08 t=0.939 p>0.05	26.58±7.13 28.41±7.53 t=-1.922 p>0.05	28.28±5.49 28.45±6.20 t=-0.230 p>0.05	31.13±7.13 31.80±7.38 t=-0.703 p>0.05	34.76±6.32 34.20±6.68 t=0.665 p>0.05	20.19±4.96 21.18±4.95 t=-1.517 p>0.05	20.80±5.45 22.04±5.33 t=-1.717 p>0.05
Yaşamda En Fazla Bulunulan Yer Köy ^a İlçe/Kasaba ^b Küçükşehir ^c Büyükşehir ^d	161.48±22.76 165.58±22.73 155.04±25.64 164.50±26.36 F=3.134 p=0.026 b>c	27.51±5.93 27.45±7.05 25.94±6.25 26.69±8.34 F=0.832 p>0.05	27.89±5.95 28.67±4.98 27.18±5.75 28.82±5.85 F=1.629 p>0.05	30.56±6.34 31.58±7.35 29.23±7.28 32.37±7.15 F=3.341 p=0.019 d>c	34.65±5.46 35.44±6.24 33.02±7.26 34.56±6.32 F=2.210 p>0.05	20.31±4.38 20.84±5.25 19.47±4.93 20.48±5.0 F=1.151 p>0.05	20.54±5.37 21.57±5.48 20.18±5.19 21.25±5.57 F=1.218 p>0.05
Hemşirelik Bölümünü Seçme İsteyerek ^a İstemeyerek ^b Kısmen ^c	164.46±24.33 157.38±30.38 162.95±22.53 F=1.947 p>0.05	27.46±7.34 26.47±7.50 26.61±7.03 F=0.702 p>0.05	27.90±5.98 28.73±6.55 28.50±4.85 F=0.682 p>0.05	31.12±6.77 31.04±7.61 31.44±7.37 F=0.114 p>0.05	35.39±5.69 32.11±6.85 35.04±6.34 F=6.856 p=0.001 a,c>b	20.49±4.83 19.30±5.95 20.69±4.62 F=1.957 p>0.05	22.08±4.99 19.70±5.92 20.65±5.50 F=5.282 p=0.005 a>b,c
Klinik uygulamada kendisini ne kadar yeterli gördüğü Yeterli ^a Kısmen ^b Yetersiz ^c	165.96±25.10 160.95±23.96 160.14±27.07 F=1.902 p>0.05	27.62±8.03 26.40±6.63 27.18±7.36 F=1.187 p>0.05	29.03±5.53 27.85±5.50 28.32±6.24 F=1.781 p>0.05	31.74±7.59 30.95±6.60 31.20±8.30 F=0.478 p>0.05	34.79±6.60 34.79±6.15 33.73±6.83 F=0.587 p>0.05	21.22±4.72 19.97±4.66 19.75±6.48 F=3.019 p=0.049 a>b	21.53±5.93 20.97±4.87 19.93±6.26 F=1.557 p>0.05

Tablo 4. Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği Skorlarının Katılımcıların Sosyo –Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

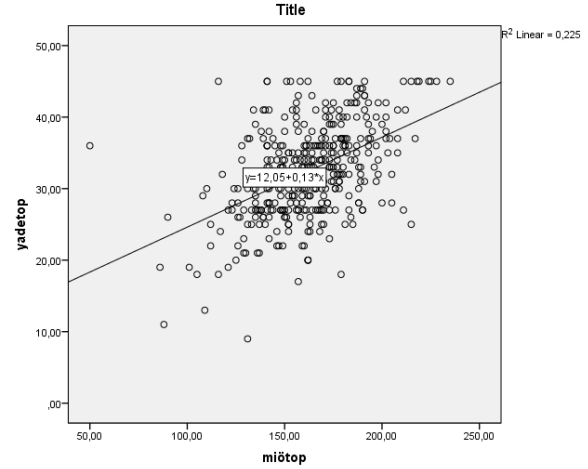
Sosyo-Demografik Özellikler	Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği	
	X ± SS	Test
Yaş		
17-20	31.94±6.36	U=-1.989 p=0.047
21 ve üzeri	33.08±6.78	
Cinsiyet		
Kadın	32.13±6.31	U=-2.552 p=0.011
Erkek	33.69±7.35	
Sınıf		
1	31.89±6.55	KW=2.318 p>0.05
2	32.4±86.75	
3	32.68±6.44	
4	32.97±6.69	
Mezun Olduğu Lise		
Fen Lisesi	33.88±7.30	KW=3.028 p>0.05
Anadolu Lisesi	32.25±6.56	
Sağlık Meslek Lisesi	33.90±6.75	
Öğretmen Lisesi	31.56±6.79	
Aile Tipi		
Çekirdek	32.57±6.57	U=0.097 p>0.05
Geniş	32.05±6.88	
Yaşamda En Fazla Bulunulan Yer		
Köy ^a	31.26±5.93	KW=13.69 p=0.003 d>a,b,c
İlçe/Kasaba ^b	32.89±6.52	
Küçükşehir ^c	30.88±6.46	
Büyükşehir ^d	33.55±6.79	
Hemşirelik Bölümünü Seçme		
İsteyerek	32.43±6.44	KW=0.211 p>0.05
İstemeyerek	32.30±7.35	
Kısmen	32.59±6.40	
Klinik uygulamada kendisini ne kadar yeterli gördüğü		
Yeterli ^a	34.79±7.16	KW=27.14 p=0.001 a>b,c
Kısmen ^b	31.15±5.71	
Yetersiz ^c	31.85±6.79	
Toplam	32.48±6.58	

U= Mann-Whitney U test
KW= Kruskal Wallis Test
p<0.05 significant value

Tablo 5. Mesleki İlgi Ölçeği ile Yanal Düşünme Ölçeği'nin Korelasyonu

Mesleki İlgi Ölçeği	Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği	
	R	p
	0.445	0.001
Gerçekçi alt boyutu	0.233	0.001
Araştırmacı alt boyutu	0.450	0.001
Sanatçı alt boyutu	0.308	0.001
Sosyal alt boyutu	0.335	0.001
Girişimci alt boyutu	0.405	0.001
Geleneksel alt boyutu	0.219	0.001

Grafikte korelasyon eğrisinin pozitif yönde bir eğri olduğu diğer bir deyişle, Mesleki İlgi arttıkça Yanal Düşünme Eğiliminin de arttığı görülmektedir (Grafik 1).

Grafik 1. Mesleki İlgi Ölçeği ile Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği Arasındaki Korelasyon Eğrisi

TARTIŞMA

Bu çalışmada öğrenci hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerine göre mesleki ilgileri ve yanal düşünme düzeyleri ile mesleki ilgilerinin yanal düşünmeye etkisi incelenmiştir. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde öğrencilerin Mesleki İlgi Ölçeğinden ve Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeğinden ortalamasının üzerinde puan aldıkları ve mesleki ilgileri ile yanal düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Türkiye'de üniversiteye giriş tercihlerini yaparken öğrenciler bazen istemedikleri tercihlerde bulunmakta ve istedikleri seçenekleri eleyerek, istemedikleri bölümde okuyabilmektedir. Çalışmamızda, öğrenci hemşirelerin Mesleki İlgi Ölçeği alt boyutları puan ortalamaları sırasıyla, Sosyal 34.65±6.39 > Sanatçı 31.25±7.17 > Araştırmacı 28.31±5.62 > Gerçekçi 26.91±7.23 > Geleneksel 21.03±5.45 > Girişimci 20.37±4.97 şeklinde bulunmuştur. Hemşirelik bölümünü istemeyerek seçen öğrencilerin Sosyal alt boyut puanları, isteyerek ve kısmen isteyerek seçen öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olarak saptanmıştır. Ayrıca bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin Geleneksel alt boyutu puanları daha yüksektir. Diğer bir deyişle, mesleği istemeyerek seçen öğrencilerin, kendini hemşireliğe uygun gören ve isteyerek seçen öğrenciler kadar Sosyal alt boyuttan yüksek puan alamadıkları görülmektedir. Atli ve Kaya (2017) çalışmalarında Sağlık öğrencilerinin mesleki kişilik özellikleri, 1.Sosyal (X =40.44), 2.Geleneksel (X =32.93), 3.Sanatçı (X =31.79) olarak sıralanmıştır¹⁶. Šverko ve Babarović (2016) ise, kişilik özellikleri ile mesleki kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kişilik tiplerinin özelliklerini yansıtan mesleki kişilik özellikleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir¹⁷. Sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler diğer bireyler ile etkili iletişim kurabilecekleri ve onlara yardım sağlayabilecekleri bir mesleki eğitim almaktadırlar. Bundan dolayı, sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin sosyal kişilik tipi puanlarının yüksek olması beklenen bir bulgudur. Yapılan bazı çalışmalarda, sağlık alanında hizmet veren bireylerin özellikle yardım ve arkadaşlığa daha fazla değer verdiklerini

ve özgecilik davranışlarını içeren etkinlikleri daha önemli bulduklarını göstermektedir^{8-11,18}. Holland (1997) kişisel ilgilerin ve özelliklerin iş ortamındaki özellikler ile uyumlu olması durumunda iş tatmininin ortaya çıkacağını ifade etmiştir. Hemşirelik mesleği, Holland'ın teorisine göre sosyal tip kişilik kategorisine girdiği için bu kapsamda öğrenci hemşirelerin mesleki ilgilerinin kendi meslekleri doğrultusunda olduğu sonucu varılabilir¹⁹.

Öğrenci hemşirelerin Mesleki İlgi Ölçeği toplam puanları incelendiğinde, son sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre puanlarının anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir. Ayrıca, 21 yaş ve üzeri olan bireylerde de Mesleki İlgi Ölçeği toplam puanları ile *Gerçekçi*, *Araştırmacı* ve *Girişimci* alt boyutları puan ortalamaları daha yüksek saptanmıştır. Yaman ve ark. (2008) araştırmalarında, biyoloji öğretmen adaylarının mesleki ilgilerinin yüksek olduğunu ve mesleki ilginin son sınıf öğrencilerinde en yüksek olduğunu tespit etmişlerdir²⁰. Bu sonuçlar, mesleki ilginin müfredatta alınan dersler ile arttığını göstermektedir ve Holland teorisine ile ilişkilendirildiğinde, öğrenci hemşirelerin mesleki ilgi puanlarının sınıf düzeyine ve yaşa bağlı olarak anlamlı yükselişi hemşirelik mesleği açısından olumlu olarak değerlendirilebilir.

Cinsiyet açısından mesleki ilgi değerlendirildiğinde, erkek öğrencilerin *Gerçekçi* alt boyutunda, kadın öğrencilerin ise *Sanatçı* ve *Sosyal* alt boyutlarında anlamlı derecede daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Başlıbüyük ve Sakal (2018), Atli ve Kaya (2017) ile Yaman ve ark. (2008) tarafından yapılan çalışmalarda cinsiyetler açısından fark bulunmazken^{16,20,21}, Dierks ve ark. (2016) tarafından yapılan çalışmada ise çalışma bulgularımıza benzer şekilde kadın öğrencilerin *Sosyal* ve *Sanatçı* alt boyut puan ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur²². Ayrıca Cowan ve Khatchadourian (2007) ile Gianluca et al. (2003), kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal kişilik tipi puanlarının daha yüksek olduğunu, kadınların sosyal ilişkiler kurmada daha başarılı olduklarını ve empatik eğilimlerinin daha fazla olduğunu belirlemişlerdir^{23,24}. Sosyal çevrenin mesleklere yönelik algısı, toplumsal cinsiyet rolünde bazı davranışlar ile mesleklerin belli cinsiyetlere göre daha özdeşleştirilmesi ve içinde yaşanan kültürde mesleğin aldığı değer bireyin mesleğe olan ilgisini etkileyebilmektedir.

Klinik uygulamalarda kendini yeterli bulan öğrencilerin *Girişimci* alt boyut puan ortalamaları diğer öğrencilere göre yüksektir. *Girişimci* bireyler lider ruhlu, konuşmayı seven ve maceracı insanlar olup, ikna yetenekleri yüksektir. Klinik uygulamalarda kendini yeterli bulmak, öğrencilerin mesleki anlamda daha özgüvenli olmaları ve ne yapacaklarını bilmeleri ile ilgilidir. Bu özelliklere sahip bireylerin daha girişimci olmaları beklenebilir.

Çalışmada, yaşamında en çok ilçe/kasabada yaşayan öğrencilerin küçük şehirde yaşayan öğrencilere göre Mesleki İlgi Ölçeği toplam puanı; büyük şehirde yaşayan öğrencilerin ise küçük şehirde yaşayan öğrencilere göre *Sanatçı* alt boyutu puan ortalamaları daha yüksek saptanmıştır. Hemşirelik mesleği seçimi ile ilgili yapılan birçok çalışmada çoğu zaman kırsalda yaşayan bireylerin hemşirelik bölümünü daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Bunun

nedeni, kırsalda yaşayan aileler çocuklarını geleceğini garanti altına almak ve iyi bir meslek sahibi olmalarını sağlayabilmek için müdahale etmeleri ve onları hemşirelik mesleğine yönlendirmeleri olabilir. İş garantisi sağlama gibi koşullar bireyleri bu mesleğe yöneltebilmektedir^{2,25,26}. Ayrıca, bilindiği gibi tiyatrolar, sinemalar, konserler gibi sanatsal ve kültürel faaliyetler genellikle şehir merkezindeki mekanlarda seyirciyle buluşur ve burada yaşayan bireylerin bu faaliyetlerden yararlanma olanakları daha fazla olur. Ayrıca, büyük şehirde bireyler daha çok seçenek arasından ihtiyaçlarını özgürce seçebilir. Bu nedenle büyük şehirde yaşayan öğrencilerin *Sanatçı* alt boyut puanları daha yüksek saptanmış olabilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin puanlarının mezun oldukları liseye göre Mesleki İlgi Ölçeği alt boyutlarından *Araştırmacı* ve *Sosyal* alt boyutlarda farklılık saptanması, Türkiye'deki liselerin eğitim müfredatlarının sayısal, sözel, yabancı dil, proje, sağlık gibi alanlarda farklılık göstermesinden kaynaklanıyor olabilir.

Günümüzde her bireyin, çağın gerisinde kalmamak adına karşılaşılan problemlere farklı çözümler getirmeyi hedefleyen yanal düşünme becerilerine sahip olması gerekmektedir. Yanal düşünme becerilerini geliştirmek için de etkilendiği ya da ilişkili olduğu düşünülen değişkenlerin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Çalışma bulgularında, yaşı 21 ve üzeri olan öğrencilerin diğer gruba göre Yanal Düşünme Eğilimi Ölçeği puan ortalamaları daha yüksek saptanmıştır. Yıldız ve Yılmaz (2020) da benzer şekilde 1., 2. ve 3. sınıf öğretmen adaylarının yanal düşünme eğilimi puanlarının 4. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğretmen adaylarının (yaşça daha fazla olan öğrenciler), yanal düşünme eğilimi puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır²⁷. De Bono (2018) üniversitede verilen eğitimlerin teoride kalmaması, işlevsel düşünme becerilerini geliştirici ve pratik yapıcı olması gerektiğini, kapalı bilgi yuvası olmaktan ziyade toplumla daha iç içe olması ile öğrencilerin yanal düşünmelerinin geliştirilebileceğini belirtmektedir²⁸. Bu yaş grubu öğrenciler yaşları ve buldukları sınıf nedeniyle gerek sosyal yaşamlarında gerekse müfredatları gereği klinik ve saha uygulamalarında daha fazla bireyle iletişim kurmakta yani toplumla iç içe olmaktadır. Bu durumda daha fazla kişisel ve mesleki gelişim edinerek tecrübelerini artırmakta ve olayları farklı bakış açısıyla değerlendirebilmektedirler. Bu süreç, 21 yaş ve üzeri olan öğrenci hemşirelerin yanal düşünme becerilerini artırmış olabilir.

Araştırmada çalışmaya katılan erkek öğrencilerinin Yanal Düşünme Eğilimleri Ölçeği puan ortalamalarının kadın öğrencilerin puanlarına göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarımız ile benzer şekilde Sevinç (2020) üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre²⁹, Lawrence ve Xavier (2013) da çalışmalarında erkek öğretmen adaylarının yanal düşünme düzeylerinin kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğunu saptamışlardır³⁰. Moir ve Jessel (2002) kadınların ve erkeklerin beyin yapılarının farklı olduğunu, olayları ve olguları farklı bakışlarda algıladığını, sıraladığını,

değerlendirdiğini ve farklı şekillerde tepkiler verdiğini belirtmiştir³¹. Literatürde bu sonuçların aksine, Semerci (2017) pedagojik formasyon sertifika programı öğrencilerinin yanal düşünme eğilimlerini belirlemek için yaptığı çalışmada cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığını bildirmiştir³². Aynı şekilde Yıldız ve Yılmaz (2020) sınıf öğretmeni adaylarının yanal düşünme eğilimlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık olmadığını belirtmiştir²⁷. Bu bulgular yanal düşünme eğiliminin cinsiyetlere göre her zamana farklılık göstermeyebileceğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada büyükşehirde yaşayan öğrencilerin Yanal Düşünme Eğilimleri daha yüksek bulunmuştur. Çalışma bulgumuzun aksine, Sevinç (2020), araştırmasında son sınıf öğrencilerinin yanal düşünme eğilimlerini yetistikleri bölgelere göre puanlarını karşılaştırmış ve ortalamaların birbirine çok yakın olduğunu ve aralarında anlamlı farklılıklar olmadığını belirlemiştir²⁹. Benzer şekilde, Lawrence ve Xavier (2013) değişik bölgelerden öğretmen adayları ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında kırsal ve kentsel bölgede bulunmanın öğretmen adaylarının yanal düşünme düzeylerinde farklılık göstermediğini saptamışlardır³⁰. Devlet Planlama Teşkilatının (2000) raporunda belirtildiği gibi kentsel bölgelerde yürütülen gelişim süreci (ekonomik, toplumsal ve kültürel) kırsal bölgelere göre daha da hızlı gerçekleşmektedir³³. Büyükşehirlerin ekonomik, toplumsal ve bir çok alanda daha gelişmiş olması ile birlikte bireyin yaşamındaki seçeneklerin daha çok olması ve özgürce kendine uygun olan seçimler yapabilmesi, burada yaşayan öğrencilerin yanal düşünme eğilimlerinin daha yüksek çıkmasını sağlamış olabilir.

Klinik uygulamada kendini yeterli gören öğrencilerin Yanal Düşünme Eğilimleri daha yüksek olarak belirlenmiştir. Güneri ve ark. (2020) mesleki olarak özgüvene sahip öğrenci hemşirelerin eleştirel düşünme, yaratıcı ve yanal düşünme vb. becerileri gerektiren klinik karar verme becerisini uygulayabilmesinde özgüvenin önemli bir rolü olduğunu vurgulamaktadır³⁴.

Ulaşılabilen literatürde yanal düşünme ile mesleki ilgiyi inceleyen ayrı ayrı çalışmalar mevcut olmasına rağmen, mesleki ilgi ile yanal düşünme eğilimi arasındaki ilişki inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmada, öğrencilerin Mesleki İlgi düzeyleri ile Yanal Düşünme Eğilimi düzeyleri arasında pozitif yönde orta dereceye yakın anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, beklenen bir sonuçtur. Çünkü mesleğini seven, ona ilgi gösteren ve bu görevden doyum sağlayan bir birey, mesleği ile ilgili konularda ve yaşanan problemlerde çok yönlü düşünür ve yanal düşünme becerisini kullanarak çözümler üretmeye çalışır. Bu sayede birey, giderek yanal düşünme becerisini geliştirebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yoğun bakım ünitelerinde fiziksel tespit uygulaması sıklıkla Araştırma sonucunda, öğrencilerin mesleki ilgilerinin ve yanal düşünme eğilimlerinin iyi düzeyde olduğu; mesleki ilgi düzeyinin yaş, cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise, yaşamda en çok bulunulan yer, bölümü seçme durumu ve klinikte kendini yeterli bulma durumuna göre; yanal düşünme

eğiliminin ise, yaş, cinsiyet, yaşamda en çok bulunulan yer ve klinikte kendini yeterli bulma durumuna göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin mesleki ilgilerinin arttıkça, yanal düşünme becerilerinin de arttığı saptanmıştır. Üniversitelerde öğrencilerin mesleki ilgilerinin artırılması için, kendi mesleklerinde başarılı olan ve rol model olabilecek kişilerle etkileşimlerinin sağlanması, öğrencilerin kurs, seminer, sempozyum vb. etkinliklere katılımlarının artırılması, yanal düşünme becerilerinin geliştirilmesi için lisans öğretim programlarının güncellenerek, bu tür becerileri geliştirebilecek seçmeli derslerin müfredata eklenmesi ve derslerde yanal düşünme egzersizleri (puzzle ya da örnek olay vb.) yaptırılarak, öğrencilerin çok yönlü düşünmeyi öğrenmelerinin sağlanması önerilmektedir. Ayrıca, yanal düşünme eğilimini etkileyen faktörlerin ortaya çıkarılabilmesi için daha fazla araştırmalar yapılabilir.

Etik Kurul Onayı: Süleyman Demirel Üniversitesi'nin Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Karar No: 72867572.050.01.04-18173, 03.02.2020)

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Katılımcı Onamı: Öğrenci hemşirelerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Yazar katkıları:

Araştırma dizaynı: EÇU

Veri Toplama: MÖ

Veri Analizi: EÇU

Makale Yazımı: EÇU, MÖ

Teşekkür

Yazarlar, araştırmaya katılmayı kabul eden tüm öğrenci hemşirelere teşekkürlerini sunar.

Ethics Committee Approval: Approval was obtained from the Faculty of Medicine Clinical Research Ethics Committee of Suleyman Demirel University (Decision number: 72867572.050.01.04-18173).

Conflict of Interest: Not reported.

Funding: None.

Exhibitor Consent: Informed consent was obtained from nursing students.

Author contributions:

Study design: ECU

Data collection: MO

Data analysis: ECU

Drafting manuscript: ECU, MO

Acknowledgement: We would like to thank all nursing students who approved participating in the study.

KAYNAKLAR

1. Eskimez Z, Öztunç G, Alparlan N. Lise son sınıfta okuyan kız öğrencilerin hemşirelik mesleğine ilişkin görüşleri. HUHEMFAD. 2008;58-67.
2. Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği uygulamaya yönelik görüşleri. Dirim Tıp Gazetesi. 2008;83:69-75.
3. Perkmen S, Tezci E. Holland teorisinin ışığında meslek kişiliğinin ölçülmesi. NEF-EFMED. 2015;9(1):184-204.

4. Deniz KZ. Uzmanlık Gerektiren Mesleklere Yönelik Bir İlgili Envanteri Geliştirme Çalışması. [Doktora tezi]. Ankara: Ankara Üniversitesi; 2008.
5. Kamaşak R, Bulutlar F. Kişilik, mesleki tercih ve performans ilişkisi: Akademik personel üzerine bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*. 2010;2(2):119-126.
6. Gencür AS. İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Kişilikleriyle Bölüm Memnuniyetleri Arasındaki İlişki. [Yüksek Lisans tezi]. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi; 2011.
7. International Council of Nurses. Definition of nursing [Internet]. 2002 [Erişim Tarihi 24.06.2020]. Erişim adresi: <https://www.icn.ch/nursing-policy/nursing-definitions>
8. Olgun S, Adıbelli D. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *ACU Sağlık Bil Derg*. 2020;11(1):55-60.
9. Çingöl N, Zengin S, Çelebi E, Karakaş M. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*. 2020;2(1):17-26.
10. Türk G, Adana F, Erol F, Çevik Akyl R, Taşkıran N. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme nedenleri ile bakım davranışları algısı. *GÜSBD*. 2018;7(3):1-10.
11. Kalkım A, Sağkal Midilli T, Uğurlu E, Gülcan E. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi*. 2015;(4):41-60.
12. Mustofa RF, Hidayah YR. The effect of problem-based learning on lateral thinking skills. *International Journal of Instruction*. 2020;13(1):463-474.
13. Çam MO, Turgut EÖ. Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliğinde yaratıcılık. *J Psychiatric Nurs*. 2015;6(2):100-3.
14. Uludağ E, Uzun S. Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin yaratıcı düşünce becerilerinin incelenmesi (Gümüşhane ili örneği). *GÜSBD*. 2018;7(3):63- 70.
15. Semerci Ç. Yanal düşünme eğilimi (YADE) ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 2016;12(1):358-371.
16. Atli A, Kaya M. Üniversite öğrencilerinin mesleki kişilik tipleri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017;14(7):331-342.
17. Šverko I, Babarović T. Integrating personality and career adaptability into vocational interest space. *Journal of Vocational Behavior*. 2016;94:89-103.
18. Valentine S, Godkin L, Fleischman GM, Kidwell RE, Page K. Corporate ethical values and altruism: The mediating role of career satisfaction. *Journal of Business Ethics*. 2011;101(4):509–523.
19. Holland JL. Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments (3rd ed.). Odessa: Psychological Assessment Resources; 1997.
20. Yaman M, Gerçek C, Soran H. Biyoloji öğretmen adaylarının mesleki ilgilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2008;35:351-361.
21. Başbüyük K, Sakal Ö. Matematik öğretmen adaylarının mesleki ilgilerinin ve ilgi düzeylerindeki değişimin sınıf ve cinsiyete göre belirlenmesi. *The Journal of Academic Social Science*. 2018;77(6):270-9.
22. Dierks PO, Höffler TN, Blankenburg JS, Peters H, Parchmann I. Interest in science: a RIASEC-based analysis of students' interests. *International Journal of Science Education*. 2016;38(2):238-258.
23. Cowan G, Khatchadourian D. Empathy ways of knowing and interdependence as mediators of gender differences in attitudes toward hate speech and freedom of speech. *Psychology of Women Quarterly*. 2003;27(4):300-8.
24. Gianluca G, Paolo A, Beatrice B, Gianmarco A. Does empathy predict adolescents' bullying and defending behavior? *Aggressive Behavior*. 2007;33:467- 476.
25. Çıtak Tunç G, Akansel N, Özdemir A. Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010;3(1):24-31.
26. Gündücü Tüfekçi F, Yıldız A. Öğrencilerin hemşireliği tercih etme gerekçeleri ve gelecekleri ile ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2009;12(1):31-7.
27. Yıldız K, Yılmaz B. Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme ve yanal düşünme eğilimleri arasındaki ilişki. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2020;20(1):335-353.
28. De Bono E. Düşün! çok geç olmadan. (Çev. Hüsrev. D.). İstanbul: Epsilon Yayınevi; 2018.
29. Sevinç Ş. Üniversite Öğrencilerinin Yanal Düşünme Eğilimlerinin Yordanması Üzerine Bir Araştırma. [Yüksek Lisans tezi]. Kayseri: Erciyes Üniversitesi; 2020.
30. Lawrence AS, Xavier SA. Lateral thinking of prospective teachers. *Journal of Educational Reflection*. 2013;1(1):28-32.
31. Moir A, Jessel D. Beyin ve cinsiyet (Çev.Tarık Demirkan). İstanbul: Pencere Yayınları; 2002.
32. Semerci N. Pedagogical Formation Students' Dispositions toward Lateral Thinking. *Bartın University Journal of Faculty of Education*. 2017;6(1):336-345.
33. DPT. Sekizinci beş yıllık kalkınma planı kırsal kalkınma özel ihtisas komisyonu raporu. Ankara: Dpt Yayınları; 2000.
34. Günerigök F, Yılmaz Kurt F, Küçüköğlü S. Hemşirelik öğrencilerinin klinik karar verme sürecinde özgüven ve anksiyete düzeylerinin belirlenmesi: İki farklı program örneği. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;23(1):77-94.